

Türkiye'deki El Halısı Tamirciliği Mesleğine Dair Tarihsel Vaka Çalışması¹

Handmade Carpet Repairing In Türkiye: A Historical Case Study

Tuba AYHAN

Asist. Prof., Sinop University, Department of Traditional Turkish Arts, Sinop, Türkiye
Dr. Öğretim Üyesi, Sinop Üniversitesi, Güzel Sanatları ve Tasarım Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları Bölümü, Sinop, Türkiye
Orcid: 0000-0003-4823-4415 tayhan@sinop.edu.tr

Naime Didem ÖZ

Associate. Prof., Mimar Sinan Güzel Sanatlar University, Department of Traditional Turkish Arts, İstanbul, Türkiye
Doç., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk Sanatları Bölümü, İstanbul, Türkiye
Orcid: 0000-0002-4950-7238 naime.didem.oz@msgsu.edu.tr

Article Information/Makale Bilgisi

Cite as/Atıf: Ayhan, T. & Öz, N. D. (2024). Handmade carpet repairing in Türkiye: a historical case study. *Van Yüzüncü Yıl University the Journal of Social Sciences Institute*, 64, 86-101.

Ayhan, T. ve Öz, N. D. (2024). Türkiye'deki el halısı tamirciliği mesleğine dair tarihsel vaka çalışması. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 64, 86-101.

Article Types / Makale Türü: Research Article/Araştırma Makalesi

Received/Geliş Tarihi: 07 February/Şubat 2024

Accepted/Kabul Tarihi: 07 May/Mayıs 2024

Published/Yayın Tarihi: 30 June/Haziran 2024

Pub Date Season/Yayın Sezonu: June/Haziran

Issue/Sayı: 64 **Pages/Sayfa:** 86-101

Plagiarism/İntihal: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software./ Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Published by/Yayıncı: Van Yüzüncü Yıl University of Social Sciences Institute/Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ethical Statement/Etik Beyan: It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited/ Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur (Tuba AYHAN & Naime Didem ÖZ).

Telif Hakkı ve Lisans/Copyright & License: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır./ Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

¹ Bu çalışma, Doç. Naime Didem ÖZ danışmanlığında, 12.06.2023 tarihinde tamamlanan "Türkiye'de El Halısı Tamirciliği Mesleği ve Meslek-Usta-Eser Bağlamında Atölye Önerisi" başlıklı sanatta yeterlik tezi esas alınarak hazırlanmıştır (Sanatta Yeterlik Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, 2023).

Öz

Bu araştırmanın amacı, geleneksel, kültürel, sanatsal değeri olan ve kaybolmaya yüz tutmuş el halısı tamirciliği mesleğinin tarihsel süreçteki izlerinin tespit edilmesidir. Amaç doğrultusunda çalışmada, tarihsel vaka incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Tekli durum çalışmalarından olan tarihsel vaka incelemesi yöntemiyle mesleğin günümüzdeki durumu ile geçmişteki durumunun nasıl olduğuna dair soruların cevapları aranmıştır. Verilerin elde edilmesinde araştırmanın doğası gereği doküman incelemesi yapılmıştır. Söz konusu meslek ve mesleğin faaliyetlerini içeren basılı yayınlar ile erişime açık e-arşiv belgeleri araştırmanın veri kaynaklarını oluşturmaktadır. Araştırmanın veri kaynakları ile elektronik ortamda tarama yapmak için kullanılan anahtar kelimeler bu araştırmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır. Doküman incelemesi ile Türkiye'deki el halısı tamirciliği veya mesleğin faaliyetlerini içeren 2 adet kitap, 1 adet kitap bölümü, 2 adet makale, 3 adet bildiri, 1 adet sanatta yeterlik tezi, 3 adet yüksek lisans tezi, 20 adet Osmanlı arşiv belgesi, 3 adet gazete haberi, 3 adet fotoğraf, 2 adet stereografi ve 1 adet kartpostala ulaşılmıştır. Ulaşılan belgeler betimsel analiz tekniği ile değerlendirilerek tablolar halinde kronolojik olarak sunulmuştur. Sonuç olarak Türkiye'deki el halısı tamirciliği mesleğinin günümüzdeki durumu ile günümüzden 1686 yılına kadar tarihsel süreç içerisindeki izlerine dair önemli bulgular elde edilmiştir. Bu bulgular, söz konusu mesleğin tarihçesinin yanı sıra ait olduğu dönem hakkında sosyal ve kültürel açıdan bilgiler de sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: El halısı tamirciliği, tarihsel vaka çalışması, doküman incelemesi, halı tamiri, restorasyon.

Abstract

This research aimed to uncover the traditional, cultural, and artistic significance of the endangered handmade carpet repairing profession within its historical context. Employing the historical case study method, the study delves into both the present state and past evolution of this profession. Data collection primarily relied on document analysis, encompassing printed publications, accessible e-archive materials, and historical records related to the profession. The study was bound by the limitations of its data sources and the chosen keywords for electronic literature searches. The document analysis revealed a comprehensive dataset comprising 2 books, 1 book chapter, 2 articles, 3 papers, 3 master's theses, 1 proficiency in art thesis, 20 Ottoman archive documents, 3 newspaper articles, 3 photographs, 2 stereographs, and 1 postcard. These documents underwent meticulous descriptive analysis and are presented chronologically in tabular form. In conclusion, the study yielded significant insights into the current state of the handmade carpet repairing profession in Türkiye and its historical journey, tracing back to as early as 1686. These findings not only enrich our understanding of the profession's evolution but also provide valuable social and cultural context for the eras it has traversed.

Keywords: Handmade carpet repair, historical case study, document analysis, carpet repair, restoration.

Giriş

Taşınabilir kültür varlıklarımızdan biri olan el dokuması halılar; zahmetli, masraflı ve uzun bir sürecin sonucunda yoğun emek harcanarak ortaya çıkan geleneksel Türk el sanatı ürünlerindedir. Zeminlere serilerek veya duvarlara asılarak hem dekoratif bir unsur olması hem de mekân ısıtılmasını sağlaması halının en belirgin işlevselidir. Maddi değeri de yüksek olan ve bir yatırım aracı olarak da kullanılan el dokuması halılar, birçok koleksiyonerin ilgi odağıdır. Bunların yanı sıra el dokuması halıları özel yapan durum; ait olduğu toplumun kültürel ve sanatsal yapısı ile ekonomik ve sosyal yaşam biçimi hakkındaki bilgileri içeren belge niteliğinde olmasıdır (Koyuncu Okca ve Öz, 2019, s. 297).

Anadolu'da halı imalatının başlangıcı kadim bir geçmişe sahiptir ve asırlar boyunca devam ederek günümüze kadar varlığını sürdürmüştür (Gönül, 1965, s. 217). Türkiye'de el dokuması halıların üretimi son yıllarda oldukça düşmüştür. Hatta 2021 yılı itibarıyla el halısının büyük çapta üretiminin yapılmadığı bir gerçektir (Öztürk, 2022, s. 10). El halıcılığının kültürel mirasımızın maddi ürünleri içerisinde yer alması ve üretiminin günümüzde durma noktasına gelmesi sebebiyle dikkatler mevcut olan el halılarına çevrilmiştir. Geçmişte dokunan ve günümüze ulaşabilmiş bu el halılarının gelecek nesillere ulaşabilmesi için koruma altına alınması konusu, gün geçtikçe önem kazanmaktadır. Bu konuda günümüzde iki farklı yaklaşım uygulanmaktadır. Biri müzelerde bulunan el dokuması halıların korunması ve muhafazası diğeri ise halı tamir atölyelerinde gerçekleştirilen onarım çalışmalarıdır.

Türkiye'deki halı tamir atölyelerinde, çeşitli hasarlarla bütünlüğünü ve anlaşılabilirliğini yitirmiş olan el dokuması halıları yeniden yapma, ilk duruma getirme ve işlevselliğini yeniden kazandırma hizmeti, belli bir ücret karşılığında gerçekleştirilmektedir (Ayhan, 2023, s. 2). Bu atölyelerde gerçekleştirilen faaliyetlerle ilgili iş kolu ise 'el halısı tamirciliği' mesleği olarak karşımıza çıkmaktadır. Makine üretimi hariç halı ve düz dokuma yaygıların birçok çeşidine işlem yapılmasına rağmen sektörde ve halk arasında; yapılan onarım işi "halı tamiri", işi yapan kişi "halı tamircisi" ya da "halı tamir ustası", işlemlerin gerçekleştirildiği yer "halı tamir atölyesi" olarak isimlendirilmektedir. Söz konusu meslek; T.C. Ticaret Bakanlığının 07.08.2019 tarihli "Geleneksel, Kültürel veya Sanatsal Değeri Olan Kaybolmaya Yüz Tutmuş Meslek Kolları" listesinde "el halısı tamirciliği" şeklinde tanımlanmaktadır (s. 1). Söz konusu meslek, Geleneksel Meslekler Ansiklopedisi'nde de aynı şekilde tanımlanmaktadır (Ünaldi, 2021, s. 387). Türkiye İş Kurumu (İŞKUR)'un Türk Meslekler Sözlüğünde ise 7318.24 kodu ile "Halı Onarıcı (Elle veya Basit Makinelerde)" ismiyle anılmaktadır (İşkur, 2023). "Halı tamircisi", "halı onarıcı", "el halısı tamirciliği" kavramları fonetik açıdan farklı görünse de anlam bakımından karşılık gördüğü ve kastedilen meslek aslında aynıdır. Türkiye'deki el halısı tamirciliği mesleğinin günümüz özellikleri aşağıda belirtilmiştir.

- İnsanların ihtiyaçları doğrultusunda ortaya çıkarak bir meslek haline gelmiştir. Kişisel bilgi ve beceriye dayanmaktadır. Mesleki bilgi ve beceri usta-çırak ilişkisi ile aktarılmaktadır. Mesleki bilgi iletimi ve üretimi sürekli olduğu için geleneksel özellik taşımaktadır.
- Üretimde el işçiliği, basit araç-gereçler, doğal malzemeler ile dokumanın aslına uygun geleneksel teknikler kullanılmaktadır. Tamir hizmetinin, üretim ve satış işlemlerinin aynı ortamda gerçekleştirilmesi ve basit araçlar yardımı ile el emeğine dayanmasından dolayı zanaat özelliği taşımaktadır.
- Mesleği icra eden kişilere halı tamircisi veya halı tamir ustası, mesleğin icra edildiği yere ise halı tamir atölyesi denilmektedir. Bu atölyelerde el halıların yanı sıra kilim, zili, sumak, cicim gibi dokumaların tamir ve bakım işleri de yapılmaktadır.
- Yurt içinde halı ve düz dokuma yaygılarını tamir ettirmek isteyen müşterilerin ihtiyaçlarına cevap vermektedir. Bunun yanı sıra, yurt dışında bazı kesimler tarafından (özellikle ABD ve Batı Avrupa ülkeleri) eski ve kullanılmış halılar ile yaygılar değerli görüldüğünden bu tür alıcı profili için tamir işlemleri yapıldıktan sonra satışa sunulmaktadır. Türkiye'deki halı tamircileri, ulusal ve uluslararası sahada gerçekleştirdikleri tamir hizmetleriyle ülke ekonomisine katkıda bulunmaktadır (Ayhan, 2023, s. 42).

El halısı tamirciliği mesleğinin tarihçesine bakacak olursak ilk olarak nerede, ne zaman ve nasıl başladığı bilinmemektedir. İnsanların tarih öncesi devirlerden itibaren alet yapmaya başlaması, zamanla bu yeteneklerini geliştirmesi ve toplumların ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla çeşitli mesleklerin ortaya çıkması bilinen bir gerçektir (Meriç, 2000, s. 1). Mesleklerin ortaya çıkışındaki diğer etkenler, insanların yerleşik hayata geçmesi, ihtiyaçlarının artması, kendi başına ihtiyaçlarının tümünü giderememesi ve sonrasında toplumsal iş bölümünün oluşmasıdır (Arioğlu, 2019, s. 17). Mesleklerin içerisinde tamir etme/onarma eylemlerinin yer aldığı çeşitli iş kolları bulunmaktadır. İnsanlar, kırılan ya da işlevselliğini kaybetmiş nesnelere atıp yerine yenisini almayı/yapmayı ilk etapta tercih etmeyebilirler. Bunun yerine nesnenin eski işlevselliğini kazandırma yöntemlerinden olan tamir etme/onarma eylemlerine öncelik vermeye yönelebilirler. Bu davranış tercihinin tamir/onarım eylemleriyle ilgili mesleklerin ortaya çıkışındaki etkenlerden biri olduğunu söylemek aykırı olmayacaktır (Ayhan, 2023, s. 43). Geleneksel, kültürel veya sanatsal değeri olan, kaybolmaya yüz tutmuş el halısı tamirciliği mesleğine dair yapılan çalışmalar incelendiğinde ise söz konusu mesleğin tarihçesine dair araştırma yapılmadığı gözlenmektedir. Oysaki; “Geleneksel Meslekler Ansiklopedisi”nde, bir mesleğin geleneksel sanatkar/zanaatkar vasfına sahip olabilmesi için taşıması gereken 19 maddeden oluşan ölçütlerden bir tanesi de “belirli bir tarihi geçmişe sahip olması”dır (T.C. Ticaret Bakanlığı, 2021, s. 16). Bu durum (Bulgular başlığı altında detaylı bir şekilde aktarılmış olan), alanyazında el halısı tamirciliği mesleğinin tarihçesiyle ilgili bir boşluk olduğunu ortaya koymaktadır. Türkiye’deki el halısı tamirciliği mesleğinin tarihsel süreç içerisindeki izlerini keşfetmek amacıyla aşağıdaki soruların cevapları aranmıştır.

- Türkiye’deki el halısı tamirciliği mesleğinin günümüzdeki durumu (yıllara ve illere göre sayısı) nedir?
- El halısı tamirciliği mesleği ile ilgili yapılmış bilimsel çalışmalarda (makale, bildiri, kitap bölümü, kitap, tez vb.) mesleğin geçmişi hangi yıllara dayandırılmaktadır?
- Osmanlı Arşiv Belgelerinde söz konusu meslek veya faaliyetlerine ilişkin belgeler ve bu belgelerin tarihleri nelerdir?
- Erişime açık gazete arşivleri ile diğer e-arşivlerde mesleğe ilişkin yazılı veya görsel materyaller nelerdir?

1. Yöntem

1.1. Araştırmanın Deseni

Çalışmanın amacı doğrultusunda araştırma sorularına cevap bulabilmek ve el halısı tamirciliği mesleğinin zaman içindeki varlığını derinlemesine inceleyebilmek için nitel araştırma desenlerinden tarihsel vaka çalışması yöntemi kullanılmıştır. Durum çalışması, örnek olay çalışması olarak da bilinen vaka çalışması, sınırlı bir durum ya da belli bir zaman içindeki sınırlı çoklu durumlar hakkında çeşitli veri toplama araçlarıyla derinlemesine araştırmalar yapıldığı, detaylı bilgi toplandığı ve bir durum betimlemesi ortaya konulduğu nitel bir yaklaşımdır (Creswell, 2023, s. 99). Tekli durum türlerinden olan tarihsel vaka çalışması ise, belli bir örgütün veya bir olgunun (vaka) zaman içindeki gelişiminin derinlemesine incelenmesi ve betimlenmesidir (Merriam, 2018, s. 46).

1.2. Veri Toplama Araçları

Çalışmanın doğası gereği Türkiye’deki el halısı tamirciliğinin tarihçesini çıkarabilmek için doküman incelemesi yöntemi veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. “Hem araştırma yöntemi hem de veri toplama aracı olan doküman incelemesi, çeşitli dokümanların elde edilmesi, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve analizi olarak tanımlanmaktadır” (Özkan, 2022, s. 63).

Dokümanlara ulaşmak için basılı yayınların yanı sıra aşağıda belirtilen erişime açık e-arşiv veri kaynaklarında, “halı”, “halı tamiri”, “halı onarımı”, “halı tamircisi”, “kilim tamiri”, “kilim onarımı”, “kâliçe”, “kâliçe tamiri”, “halı tamir atölyesi”, “تعمير خالی” anahtar kelimeleri kullanılarak tarama yapılmıştır.

- DergiPark (<https://dergipark.org.tr/>).
- Ulusal Toplu Katalog (<https://www.toplukatalog.gov.tr/>).
- Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>).
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA) (<https://katalog.devletarsivleri.gov.tr/>).
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA) (<https://katalog.devletarsivleri.gov.tr/>).
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Dışişleri Bakanlığı Türkiye Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi (TDA) (<https://katalog.devletarsivleri.gov.tr/>).
- Cumhurbaşkanlığı Millî Savunma Bakanlığı Askeri Tarih Arşivi (<https://katalog.devletarsivleri.gov.tr/>).

- İstanbul Kadı Sicilleri (<https://www.kadısicilleri.org>).
- Salt Araştırma e-arşiv koleksiyonları (<https://saltresearch.org>).
- Eski İstanbul Fotoğrafları Arşivi (<http://www.eskiistanbul.net>).
- Ankara Üniversitesi Gazete Arşivi (<https://dspace.ankara.edu.tr>).
- Gaste Arşivi (<https://www.gastearsivi.com>).
- Smithsonian Enstitüsü National Museum of American History e-arşiv koleksiyonları (<https://sova.si.edu/>).

1.3. Verilerin Analizi ve Çalışmanın Sınırlılıkları

Doküman incelemesi ile ulaşılan verilerin değerlendirilmesinde betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analiz, verilerin olduğu gibi gösterildiği bir irdelemedir (Sönmez ve Alacapınar, 2014, s. 244). Betimsel araştırmalarda elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır (Türkdoğan ve Gökçe, 2018, s. 265). Bu analiz tekniğine göre elde edilen bulguların sunulması araştırma soruları altında tablolar halinde kronolojik olarak betimlenmiştir.

Çalışmanın veri kaynakları ile elektronik ortamda tarama yapmak için kullanılan anahtar kelimeler bu çalışmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır.

2. Bulgular

a) Türkiye'deki el halısı tamirciliği mesleğinin günümüzdeki durumu (yıllara ve illere göre sayısı) nedir?

Türkiye'de bulunan halı tamir atölyelerinin sayısı, yıllara ve illere göre dağılımı ile mesleği icra eden ustaların demografik bilgilerini tespit etmek amacıyla 20.01.2023 tarihinde Türkiye İstatistik Kurumu'ndan (TÜİK) bilgi talebinde bulunulmuştur. TÜİK'in iş kayıtları sisteminde NACE dördüncü faaliyet kolları düzeyinde bilgi paylaşımı yapıldığından, cevap olarak "95.29: Başka yerde sınıflandırılmamış diğer kişisel eşyaların ve ev eşyalarının onarımı" sınıfının istatistiki bilgileri gönderildiği için kesin verilere ulaşılamamıştır. Oysaki el halısı tamirciliği mesleği 95.29.02 giyim eşyası ve ev tekstil ürünlerinin onarımı, tadilatı sınıfında yer almaktadır (TÜİK, 2016, s. 180).

T.C. Ticaret Bakanlığı sektördeki esnaf ve sanatkarların mevcut durumlarını, ihtiyaçlarını, sorunlarını ve beklentilerini tespit etmek için 2015-2019 yılları arasında "Esnaf ve Sanatkâr Özelinde Sektör Analizleri Projesi" kapsamında, akademisyenlerin ve alanında uzmanların yer aldığı bir ekip ile çalışma yapmıştır. El halısı tamirciliği mesleği, proje kapsamında yer alan meslekler listesinde "Halı, Kilim Dokumacılığı, Satıcılığı ve Tamirciliği" sınıfı içinde değerlendirilmiştir (T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, 2017, s. 15). El halısı tamirciliği mesleği tek başına değerlendirilmediği için proje raporlarında el halısı tamirciliğiyle ilgili detaylı bilgilere ulaşılamamaktadır.

Birçok sektörde olduğu gibi el halısı tamirciliği mesleğini icra eden kişi veya işletmeler de hizmetlerini tanıtmak ve müşteri çekebilmek için internet ortamında reklamlarını yayınlamaktadırlar. Aktif olarak el halısı tamir mesleğini icra edenleri tespit etmek için sanal ortamda arama motorlarına "halı tamiri", "halı onarımı", "el halısı tamiri", "el halısı onarımı", "antika halı tamiri", "el halısı restorasyonu" anahtar kelimeleri yazılarak tarama yapılmıştır. Söz konusu mesleğe ait işyerlerinin web sayfaları, sosyal medya hesapları (Facebook, Instagram, Pinterest), çeşitli gazete haberleri, reklamlar incelenmiştir. Özellikle sosyal medya ve web sayfalarında bulunan bildirimlerin güncel olup olmadıkları kontrol edilmiştir. Ayrıca literatür taraması ve alan araştırması sırasında tespit edilen atölyeler de dahil edilerek bir liste çıkartılmaya çalışılmıştır (Bkz. Ek 1). (Geçmişte halı tamir faaliyetlerini gerçekleştiren; fakat günümüzde başka sektöre yönelen işyerleri listeye dahil edilmemiştir). Tablo 1'de, Halı tamir atölyelerinin Türkiye genelinde illere göre dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 1: Halı Tamir Atölyelerinin Türkiye Genelinde İllere Göre Dağılımı.

İl/İlçe	İşyeri Sayısı	İl/İlçe	İşyeri Sayısı
Adana	2	İstanbul	11
Aksaray/Sultanhanı	48	İzmir	2
Ankara	8	Konya	2
Antalya	2	Mersin	1
Balıkesir	1	Samsun	1
Bursa	2	Van	1
Denizli	2		

Kaynak: (Ayhan, 2023, s. 51).

b) El halısı tamirciliği mesleği ile ilgili yapılmış bilimsel çalışmalarda (makale, bildiri, kitap bölümü, kitap, tez vb.) mesleğin geçmişi hangi yıllara dayandırılmaktadır?

Türkiye'deki el halısı tamirciliği ve faaliyetlerini ele alan 2 adet kitap, 1 adet kitap bölümü, 2 adet makale, 3 adet bildiri, 1 adet sanatta yeterlik tezi ile 4 adet yüksek lisans tezine ulaşılmıştır. Bu çalışmalarda mesleğin tarihçesine yer verilip verilmediğine dair bilgiler Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2: Türkiye'deki Halı Tamir Atölyelerinin İllere Göre Dağılımı

Yayın Türü	Çalışmanın Adı	Mesleğin Tarihçesine Dair Aktarılan Bilgi
Bildiri	"El Sanatlarında Tamir Problemi ve Konya'da Kilim Tamirciliği"	Çalışmada, mesleğin tarihçesine ait bilgi yer almamaktadır (Karahana, 2000, s. 117).
Makale	"Kaybolmakta Olan Meslekler: Halı ve Kilim Tamiratçılığı"	Çalışmada, mesleğin tarihçesine ait bilgi yer almamaktadır (Yüksel, 2003).
Yüksek Lisans Tezi	"Aksaray İli Sultanhanı Beldesinde El Dokuması Halı Onarım İşlerinin İncelenmesi"	Çalışmada, Sultanhanı Beldesi'nde 1980'li yıllardan itibaren el halısı tamirciliğinin yapıldığı aktarılmaktadır (Yıldırım, 2004, s. 39).
Kitap	"Geçmişten Günümüze Sultanhanı"	Sultanhanı doğumlu olan Hasan Sarı ve kardeşi Mehmet Sarı'nın 1960 yılında İstanbul'a giderek mesleği burada öğrendiklerini aktarmaktadır (Yağcı ve Hüyük, 2007, s. 521).
Kitap	"Türkiye El Halıcılığı Sektörü: Eski Halı Tamir Sektörü ve İhtisas Gümrüğü Uygulamaları"	Çalışmada, mesleğin tarihçesine ait bilgi yer almamaktadır (Bilgin ve Demir, 2010).
Bildiri	"Konya İlinde Halı-Kilim Tamirciliğinin Bugünkü Durumu ve Halı-Kilim Tamir Ustaları"	Çalışmada, Türkiye'deki halı tamirciliği 1950'li yıllara kadar geri götürülmektedir (Akan, 2013, s. 34).
Bildiri	"Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde Dokuma Tamir ve Bakımı ile Alakalı Belgelere Dair"	Çalışmada, Osmanlı Arşivi'nde dokuma tamirciliği ile alakalı 9 adet belgeye yer vermiştir. Bu belgelerden en eskisi 1767 tarihlidir (Aytaç, 2012, s. 139).
Sanatta Yeterlik Tezi	"Aksaray İli Sultanhanı'nda Halıcılık ve Halı Restorasyonu"	Çalışmada, mesleğin tarihçesine ait bilgi yer almamaktadır (Kılıç Karatay, 2018).
Yüksek Lisans Tezi	"Aksaray Sultanhanı Örneğinde Halı ve Düz Dokumaların Onarım, Teknik ve Uygulama Örnekleri"	Çalışmada, Sultanhanı ilçesi'nde mesleğin 1982 yılında başladığı aktarılmaktadır (Ayhan, 2018, s. 10).
Yüksek Lisans Tezi	"Halı ve Kilim Onarım Teknikleri"	Çalışmada, mesleğin tarihçesine ait bilgi yer almamaktadır (Sayın, 2020).
Makale	"Sultanhanı'nda Halı ve Kilim Dokumalarda Kullanılan Onarım Teknikleri ve İşlem Basamakları"	Çalışmada, mesleğin tarihçesine ait bilgi yer almamaktadır (Kılıç Karatay, 2020).
Kitap (Ansiklopedi) Bölümü	"El Halısı Tamirciliği"	Çalışmada, halı dokumacılığının var oluşuyla birlikte mesleğin de var olabileceği tahminine dair bilgi yer almaktadır (Ünalı, 2021, s. 388).

c) Osmanlı Arşiv Belgelerinde söz konusu meslek veya faaliyetlerine ilişkin belgeler ve bu belgelerin tarihleri nelerdir?

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Cumhurbaşkanlığı Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi'nde (TDA) bulunan mesleğe veya mesleğin faaliyetlerine dair izlerin bulunduğu belgeler Tablo 3'te miladi takvime göre kronolojik olarak belirtilmiştir.

Tablo 3: Osmanlı Arşiv Belgeleri'nde Yer Alan Halı Tamir Mesleğine Ait İzler

Belge Tarihi	Belge Künyesi	Belge Özeti
Miladi (M) Hicri (H) Rumi (M)		
17.07.1934	TDA, 540/44558/213880, M-17 Temmuz 1934.	<i>İsviçre Elçiliği, T.C. Dışişleri Bakanlığına 17.07.1934 tarih ve "Accord de Clearing Turco-Suisse" konulu bir yazı göndermiştir. Söz konusu yazıda, "Oryantal halıların büyük bir kısmı, Türk menşeli dahi olsa, Türkiye'de temizlenir, onarılır ve depoda bekletilir..."</i>
01.02.1915 (H-16 Rabiulevvel 1333)	BOA, Dahiliye Muhasebe Kalemi (DH.EUM.MH.) 257/2.	<i>"Bir adet İran halısının tamir masrafını veren Hapishane-i Umum Müdürü İbrahim Bey'e zikredilen masrafın ödenmesi."</i>
M-09.02.1915 (H-24 Rabiulevvel 1333)	BOA, Dahiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Levazım Kalemi (DH.EUMLVZ.), 27/49.	<i>"Bir kta Arabiye halısının tamiri için Marka Farasko isimli tüccara sermaye edilen mamul iptiklerinin bedeli olan 194.5 kuruşla ücret-i imaliyesi olan 100 kuruşun hapishane müdürü İbrahim Bey tarafından tesviye eden ..."</i>
06.04.1908 (R- 29 Mart 1324)	BOA, Zabtiye Fonu (ZB.) 404/12.	<i>"Kayseri'de halı tamirciliği yapan Baklaoğlu Nişan veled-i Kabet'in tedavi için Kardeşi Seris'le birlikte Dersaadet'e gitmek için vapura bindikleri ancak ..."</i>
13.03.1907 (R-28 Şubat 1322)	BOA, Maliye Nezareti Emlak-i Emriyye Müdüriyeti (ML.EEM.), 588/39.	<i>"Orhaniye Cami-i Şerifinde bulunan eski halı ve hasırların tamir ve tecdidi masrafının karşılanması."</i>
14.01.1903 (H- 14 Şevval 1320)	BOA, Dahiliye Mektubi Kalemi (DH.MKT.),633/26.	<i>"Şura-yı Devlet Maliye Dairesi odalarındaki halıların tamir ve yenilenmesi bedelinin bütçeye ilavesi hususunun Sadaret'e takdimi."</i>
07.01.1897 (H-10 Şaban 1314)	BOA, İrade Bulgaristan (İ..MTZ.04), 19/1220.	<i>"Komiserhane kalem odalarındaki küçük halılar ile eskimiş eşyaların tamiri için Komiserhane hasılatından bin frankın harcanması."</i>
15.07.1896 (H-07 Rabiulahir 1314)	BOA, Maarif Nezareti Tedrisat-ı İbtidaiyye Kalemi (MF.İBT.), 54/107.	<i>"Ayasofya Merkez Rüşdiyesi'ndeki namazgâhın eskiyen halıların değiştirilmesi, yeni sıra alınması ve büyük halıyla sobaların tamir olunması talebi."</i>
16.06.1893 (H- 01 Zilhicce 1310)	BOA, Bâb-ı Âli Evrak Odası (BEO), 221/16547.	<i>"Şehzade Gazi Süleyman Paşa'nın Gelibolu'da Kavak karyesindeki cami'-i şerif kilimlerinin tamir edilmesi. (Maliye)."</i>
30.06.1892 (R-18 Haziran 1308)	BOA, ML.EEM, 157/21.	<i>"Hamidiye Cami Şerifi halılarının tamir ve tathiri masraflarının, Hazine-i Hassa vevnesinden ita olunduğu."</i>
16.11.1891 (H-13 Rabiulahir 1309)	BOA, DH.MKT., 1890/5.	<i>"Uşak Kazası İdare Meclisi'nin kilim masrafları ile tamirat masraflarının nereden karşılanacağı bildirilmesi."</i>
20.10.1887 (H-02 Safer 1305)	BOA, DH.MKT., 1456/34.	<i>"Babali Tercüme Odası'nın duvar kağıtları, halı, kanepeler ve sair levazımının tamiri için gereken meblağın ..."</i>
12.08.1878 (H-13 Şaban 1295)	BOA, İrade Şura-yı Devlet (İ..ŞD..), 40/2106.	<i>"Babali devairi kalıç ve sobaların tamir masraflarının ödenmesi."</i>
13.04.1865 (H- 17 Zilkade 1281)	BOA, Meclis-i Vala Fonu (MVL), 463/11.	<i>"Ayazma Cami-i Şerifi halılarının tamiri. (24. İstida)."</i>
16.12.1857 (H-28 Rabiulahir 1274)	BOA, Sadaret Fonu Amedi Kalemi Evrakı (A.}AMD.), 81/79.	<i>"Kılıç Ali Paşa Camii'ne (Tophane'de) döşenecek Uşak halıları ile tamir edilecek diğer halıların parasının tesviyesi."</i>
16.05.1837 (H- 10 Safer 1253)	BOA, Cevdet Evkaf Fonu (C..EV.), 6/268.	<i>"Zeyrek'de Hızır Bey Mahallesi'nde Arabacıbaşı Şecai Bey Mescidi'nde, Çorlu'daki cami ile Edirne'deki mektebi evkafından almak üzere kalıç tamiri ile sair cihetler için berat itasına dair."</i>
28.04.1835 (H-29 Zilhicce 1250)	BOA, Hatt-ı Mümayyun Fonu (HAT), 542/26780.	<i>"Ravza-i Mutahhara harimine ferş olunmak üzere hususi olarak Görδος'de imal olunan halının Harem-i Şerif Müdürü ile gönderildiği, Mekte ve Medine'de muhtac-ı tamir yerlerin tamiri ile yeni bir Muvakkithane ve üstünde mekteb inşasına müsaade olunması. a.g.y.tt"</i>
20.09.1767 (H-25 Rabiulahir 1181)	BOA, Cevdet Askeriye Fonu (C..AS.), 60/2819.	<i>"İçlerinin keçeleri tecdid olunacak artmalarla şilte ve kilimlerin tamir ve tecdidleri masarifi".</i>
12.08.1741 (H- 29 Cemazeyilevvel 1154)	BOA, (C..AS.), 334/13835.	<i>"Vidin Kalesi'nden İstanbul'a getirilip cebhaneye teslim edilen, çerge ve sair mühimmatın tamir edilmesi ve bedelinin verilmesi. g.tt."</i>
02.05.1686 (H-08 Cemazeyilahir 1097)	BOA, C..AS., 866/37136.	<i>"Otuz yedi adet çadır ve çergenin tamirata yapılarak sefer mühimmatı için cebhaneye teslim olduğundan Başmuhasebe'ye kaydt."</i>

d) Erişime açık gazete arşivleri ile diğer e-arşivlerde mesleğe ilişkin yazılı veya görsel materyaller nelerdir?

Erişime açık gazete arşivlerinde halı tamirciliği ile ilgili 3 adet gazete haberine ulaşılmıştır. Bunlardan, 6 Nisan 1948 tarihli Ulus Gazetesi'nin 6. Sayfasında yer alan ilan reklam amaçlı (Bkz. Şekil 1), 23 Mayıs 1944 tarihli Akşam Gazetesi'nin 7. Sayfasında yer alan ilan bayan halı tamircisi işçi alımı ile ilgilidir (Bkz. Şekil 2). 28 Mayıs 1937 tarihli Ulus Gazetesi'nin 11. Sayfasında yer alan ilan ise Ankara Defterdarlığı'na aittir. İlanda yer alan listenin altında "Yukarıda isimleri yazılı mükelleflerin ikametgahları meçhul olduğundan namlarına matruh kazanç vergisine aid ihbarnameleri tebliğ deilememiştir. Tebliğ makamına kaim olmak üzere ilan olunur. (1340)" ibaresi yer almaktadır. Listenin 11. Sırasında Mükellifin ismi "Ahmet karısı Fatma" ve nevi iştagalı "Halı tamircisi" ibaresi yer almaktadır (Bkz. Şekil 3).

Şekil 1: 1948 Tarihli Gazete Reklamı

Satılık eşya
Yatak odası takımı, çömlek katyonları, misafir yatahane ve koltukları, diğer eşya her neyse satılıyor. Her gün 11-13.30 arasında. Uğursoyok Devres Apartmanı 4 no. numarasında görülebilir.

DEVRES SATILIK
Atıfşey, Altındağ karşısında 703 No.lu bahalıyeye çıkıldan yolun ilk doğuyaşya sağına doğru satılıyor. Tel: 1049.

Meşhur Halı tamircisi
HER CİNS HALI TAMİR EDİLİR ve YIKANIR
Anafartalar Çocek Erişime Kurumunda No: 277
Y. LEVİ
1700

SATILIK
Yenişehir'in en iyi yerinde 2 daireli bir daire, 10 daireli bir daire ve bahçeli ve tarafsız Erişime Kurumunda No: 277. Her gün 11-13.30 arasında. Uğursoyok Devres Apartmanı 4 no. numarasında görülebilir.

Satılık arsa
Tebrik istasyonu karşısında. Ahişeyi yansı. Sazında (çöcek) mutfak arsa satılıyor. İhtiyaçların Çocek Erişime Kurumunda No: 277. Her gün 11-13.30 arasında. Uğursoyok Devres Apartmanı 4 no. numarasında görülebilir.

SATILIK
Çeşme yarması ve diğer satılıyor. Her gün 11-13.30 arasında. Uğursoyok Devres Apartmanı 4 no. numarasında görülebilir.

Şekil 2: 1944 Tarihli, Kadın Halı Tamircisi ile İlgili İş İlanı

USTA BAHÇIVAN ARANIYOR — El dünümlü ve bahçesinde çalışıyor. Çeşek bahçesindeki mülküne taşınmıştır. Bahçede Ortaya bandında Fomim şirketinde bomsarılarla birlikte mülküne taşınmıştır. — 4

HASTARAKICI — Hastam ve gımsırcu kadına ihtiyac vardır, işçi emrahı kızı müdürlüğüne müracaat. — 1

İŞÇİ ARANIYOR — Bir terziyinde çalışmak üzere iyi dikici bilen işçi ku aranıyor. Adres: Taksim, Şehit Muhtar sokağı Demirel Apt. No. 70. — 1

KATİBE ARANIYOR — Tezhibeli ve İlimla ilgili emrahı tercih edilir. 80780 numarasına saat 15-19 da telefon edilmelidir. — 1

BAYAN ARANIYOR — Halı tamircisi ile bahçam ihtiyac vardır. Kapalı çamaşhanası 25 No. da İmparator Halı Satışyerine müracaat. — 1

YEDİKULE — Türk Emeklilik Hastanesi için bir arabacı ile bahçe ve tarlaya bakmak üzere bir bekleme ihtiyacı vardır. Baş beklemeye müracaat olunmalıdır. —

DADI ARANIYOR — Yeni doğan çocuğa ve 4 yaşında kız çocuğa bakmak üzere bir bekleme ihtiyacı vardır. Baş beklemeye müracaat olunmalıdır. — 1

BİR BAYAN ARANIYOR — Büro işi için orta tabanlı, daktilo bilen kadın aranıyor. —

Kaynak: (Meşhur Halı Tamircisi, Ulus, 1948, s. 6).

Kaynak: (Bayan Araniyor, Akşam, 1944, s. 7).

Şekil 3: Ankara Defterdarlığı Tarafından Verilen Gazete İlanı.

Zara belediyesinden:
Kapalı saat saatıyla işleri su font boru mülküne...

Demirel Belediye reisliğinden:
1-1937 yılı için belediye vergisi...

Mühendis araniyor
Etil Bankam...

Ankara Belediye Reisliğinden:
Belediye vergisi...

Ankara Cumhuriyet Halk Fikri Unvanlılarından:
Belediye vergisi...

Ankara Valiliğinden:
Belediye vergisi...

Kızılay Cemiyeti İhtisat Merkezinden:
Belediye vergisi...

Ankara Ticaret ve Sanayi Odasından:
Belediye vergisi...

Nafıya Vakıflarından:
Belediye vergisi...

Ankara defterdarlığından
Mükelleflerin Nevi Kazanç V. İhbarnameinin Varak Dosya ismi istigali Lira Kr. Tarih Senesi Cift No. No.

Mükelleflerin ismi	Nevi istigali	Kazanç V. Lira Kr.	Tarih	Senesi	Cift	No.	Varak	Dosya
Hamdi Etkici	22 50	782	933	51	7	4815		
Hamdi Etkici	12 50	783	933	51	8	4815		
Rasim Kasap	1 66	768	933	50	82	4816		
Cafer Bakkal	55 22	719	933	11	46	4818		
Cafer Sebzeçi	13 , 47	756	933	50	63	4819		
Mustafa oğlu Mehmet Kömürcü	39 60	750	933	50	60	4820		
Mustafa oğlu Mehmet Kömürcü	25 30	755	933	50	61	4820		
Bekir Kömürcü	35 29	780	933	50	86	4821		
Abdullah oğlu Enver Etkici	16 43	761	933	50	68	4822		
Almet Karışık Fatma Halı tamircisi	4 50	787	933	50	83	4824		
İsmail Demirci	2 48	766	933	50	73	4825		
Hasan Kömürcü	2 48	789	933	50	85	4826		
Rıdvan Yorgancı	10 05	759	933	50	66	4827		
Eğref Yorgancı	9 50	760	933	50	67	4828		

Yukarıda isimleri yazılı mükelleflerin ikametgahları meçhul olduğundan namlarına matruh kazanç vergisine aid ihbarnameleri tebliğ edilememiştir. Tebliğ makamına kaim olmak üzere ilan olunur. (1340)

*-2310

Kaynak: (Ankara Defterdarlığından, Ulus, 1937, s. 11).

Çalışma kapsamında ulaşılan görsellerin hepsi İstanbul'da faaliyet gösteren el halısı tamirciliği mesleği ile ilgilidir. Eski İstanbul fotoğraflarının yer aldığı arşivde tespit edilen görüntü 1960 yılına aittir (Bkz Şekil 4). Salt Araştırma'nın Sabiha Rüştü Bozçalı koleksiyonunda yer alan ve ön yüzünde halı tamircilerinin resmedildiği kartpostal 29.06.1914 (H- 16 Haziran 1330) tarihlidir (Bkz. Şekil 5). Şekil 6 ile Şekil 7'de yer alan, Underwood & Underwood firması tarafından çekilen, 1912 tarihli fotoğraflar İstanbul'da halı onarım kursu ve atölye ortamından görüntüler yansıtmaktadır. Bu fotoğrafların stereografları ise Smithsonian Enstitüsü'nün çevrimiçi sanal arşivinde yer almaktadır (Bkz. Şekil 8 ve Şekil 9).

Şekil 4: 1960 Tarihli İstanbul'daki Halı Tamir Atölyesinden Görüntü.

Kaynak: (Weber, 1960).

Şekil 5: Halı tamircilerinin resmedildiği 29.06.1914 tarihli kartpostal.

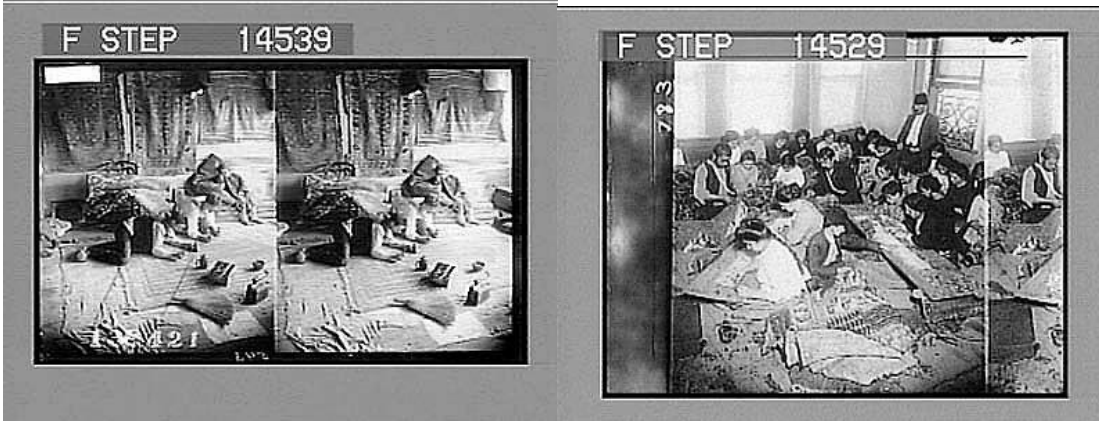
Kaynak: (<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/5816> , 1914).

Şekil 6 ve Şekil 7: 1912 tarihli, İstanbul'da halı tamiri yapan işçiler (soldaki) halı tamir kursu ve atölye ortamından (sağdaki) görüntü.

Kaynak: (Alantar, 2015, s. 49).

Şekil 8 ve Şekil 9: Şekil 6'nın stereografisi (soldaki), Şekil 7'nin stereografisi (sağdaki).

Kaynak: (<https://sova.si.edu>, 1912).

Sonuç

Bu nitel tarihsel vaka çalışması sonucunda, Türkiye'deki el halısı tamirciliği veya mesleğin faaliyetlerini içeren 2 adet kitap, 1 adet kitap bölümü, 2 adet makale, 3 adet bildiri, 1 adet sanatta yeterlik tezi, 3 adet yüksek lisans tezi, 20 adet Osmanlı arşivi belgesi, 3 adet gazete haberi, 3 adet fotoğraf, 2 adet stereografi ve 1 adet kartpostala ulaşılmıştır.

Gerek TÜİK'in iş kayıtları sisteminde NACE dördüncü faaliyet kolları düzeyinde istatistiki verileri çıkartması gerekse T.C. Ticaret Bakanlığı'nın yürüttüğü projelerde el halısı tamirciliği mesleğini başka mesleklerle sınıflandırmasından (tek başına ele almamasından) dolayı Türkiye'deki el halısı tamirciliği mesleğinin günümüzdeki durumu resmi verilerden tespit edilememiştir. Bu çalışma kapsamında yapılan araştırmalar neticesinde, 13 ilde halı tamir faaliyetlerini yürüten 83 adet işyeri tespit edilmiştir. Bu işyerlerinin çoğunlukla İstanbul ile Aksaray ili Sultanhanı ilçesinde yer aldığını görmekteyiz.

Türkiye'deki el halısı tamirciliği mesleğiyle ilgili 2000-2021 yılları arasında yayınlanmış 12 adet yayından 6 çalışma mesleğin tarihçesine değinmemiştir (Bilgin ve Demir, 2010; Karahan, 2000; Kılıç Karatay, 2018; Kılıç Karatay 2020; Sayın, 2020; Yüksel, 2003) Mesleğin tarihçesine yer veren dört çalışmada kaynak kişilerin verdiği bilgi aktarılırken bir çalışmada ise halı dokumacılığının var oluşuyla birlikte mesleğin de var olabileceği varsayımında bulunulmuştur. Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ndeki dokuma tamir ve bakımı ile ilgili belgelerin tarandığı çalışmada ise 1914 ile 1767 tarihleri arasında ait 9 adet belge tespit edilmiştir (Aytaç, 2012). Tüm bu çalışmalar incelendiğinde, söz konusu mesleğin geçmişinin en fazla 1767 yılına kadar dayandığı gözlenmektedir.

Araştırma kapsamında, Osmanlı arşivinden tespit edilen 20 adet belgede çeşitli halıların tamir edilmesiyle ilgili hizmet alımı veya halı tamir masraflarına dair ödeme talimatları bulunmaktadır. Bu belgeler kendi dönemlerinde, belli bir ücret karşılığında halı tamir hizmetini sağlayan halı tamir mesleğinin varlığını kanıtlar niteliktedir. Özellikle, 06.04.1908 (R- 29 Mart

1324) tarihli BOA, Zabtiye Fonu (ZB.) 404/12 nolu belgede geçen “Kayseri’de halı tamirciliği yapan Baklaoğlu Nişan veled-i Kabet’in...” ibarede mesleğin adı tam olarak ifade edilmektedir. Ulaşılan belgelerden en eskisi 02.05.1686 yılına tarihlenmektedir. Tablo 3’te sunulan belgelerden 1915 ile 1686 yılları arasındaki 19 adet belge, Osmanlı döneminde halı tamir mesleğinin varlığını kanıtlar niteliktedir. Cumhurbaşkanlığı Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi’nde yer alan 17.07.1934 tarih ve 540/44558/213880 numaralı belge ise yurtdışından halı tamir hizmetleriyle ilgili taleplerin Türkiye’de karşılandığını göstermektedir.

28 Mayıs 1937 tarihli Ulus Gazetesi’nin 11. Sayfasında yer alan ilan ile 23 Mayıs 1944 tarihli Akşam Gazetesi’nin 7. Sayfasında yer alan ilan, kadınların da el halısı tamirciliği mesleğinde yer aldıklarını gözler önüne sermektedir. Underwood & Underwood firması tarafından İstanbul’da çekilen fotoğraf ise 1912 yılında İstanbul’da halı tamir mesleğinin varlığı ile halı tamir kursunun verildiğine dair görsel belge niteliğindedir.

Bu çalışmanın sınırlılıkları doğrultusunda sonuç olarak, Türkiye’deki el halısı tamirciliği mesleğinin günümüzden 1686 yılına kadar tarihsel süreç içerisindeki izlerine dair yazılı ve görsel belgeler elde edilmiştir.

Konuya ilgi duyan araştırmacılara, farklı araştırma deseni kullanarak veya veri kaynaklarını genişleterek araştırmalar yapılması önerilmektedir. El halısı tamirciliği mesleğinin faaliyetlerinin 17. yüzyıl öncesine ait izlerinin tespitinde ise İbni Battuta, Evliya Çelebi, Marco Polo gibi Anadolu’dan geçen seyyahların seyahatnameleri, Türkiye Selçukluları hakkındaki mülknâme, resmi vesikalar, kitabeler, Mevlânâ Celâleddin Rumi’nin eserleri, menakıb-nâmeler, fütüvvet-nâme, vekayinâmeler vb. kendi dönemine ışık tutan eserler incelenebilir.

Kaynakça

- Akan, M. (2013). *Konya ilinde halı-kilim tamirciliğinin bugünkü durumu ve halı-kilim tamir ustaları* [Bildiri sunumu]. Uluslararası Geleneksel El Sanatı Ustaları Sempozyumu Bildirileri, Atatürk Kültür Merkezi Yayını. 31-46.
- Akşam Gazetesi. (1944 Mayıs 25). Bayan aranıyor. <https://www.gastearsivi.com/gazete/aksam/1944-05-23/7>
- Alantar, H. (2015). *Halı ülkesi Türkiye/Turkey, land of rugs*. İstanbul Halı İhracatçıları Birliği.
- Arioğlu, İ. E. (2019). Geleneksel meslekler: halk kültürünün üretime taşınan yönü olarak zanaatlar ve zanaatkarlar. Akçağ.
- Ayhan, T. (2018). Aksaray Sultanhanı örneğinde halı ve düz dokumaların onarım, teknik ve uygulama örnekleri (Tez No. 511468) [Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi.
- Ayhan, T. (2023). *Türkiye'deki halı tamir atölyeleri ve meslek-usta-eser bağlamında atölye önerisi* (Tez No. 808845) [Sanatta yeterlik tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi.
- Aytaç, A. (2012 Kasım 8-9). *Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde dokuma tamirati ve bakımı ile alakalı belgelere dair*. I. Uluslararası Türk Sanatları Sempozyumu ve Sanat Çalıştayı, Konya, Türkiye.
- Bilgin, M. H. ve Demir, E. (2010). Türkiye el halıcılığı sektörü: eski halı tamir sektörü ve ihtisas gümrüğü uygulamaları. İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Creswell, J. W. (2023). *Nitel araştırma yöntemleri: beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (3. Baskı). (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.). Siyasal Kitapevi. (2013).
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Bâb-ı Âli Evrak Odası (BEO), 221/16547.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Cevdet Askeriye Fonu (C..AS..), 60/2819.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Cevdet Askeriye Fonu (C..AS..), 334/13835.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Cevdet Askeriye Fonu C..AS.., 866/37136.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Cevdet Evkaf Fonu (C..EV..), 6/268.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Dahiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Levazım Kalemi (DH.EUM.LVZ.), 27/49.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Dahiliye Mektubi Kalemi (DH.MKT.), 633/26.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Dahiliye Mektubi Kalemi (DH.MKT.), 1456/34.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Dahiliye Mektubi Kalemi (DH.MKT.), 1890/5.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Dahiliye Muhasebe Kalemi (DH.EUM.MH..) 257/2.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Hatt-ı Mümayun Fonu (HAT), 542/26780.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), İrade Bulgaristan (İ..MTZ.04), 19/1220.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), İrade Şura-yı Devlet (İ..ŞD..), 40/2106.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Maarif Nezareti Tedrisat-ı İbtidaiyye Kalemi (MF.İBT.), 54/107.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Maliye Nezareti Emlak-i Emriyye Müdüriyeti (ML.EEM.), 588/39.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Maliye Nezareti Emlak-i Emriyye Müdüriyeti (ML.EEM.), 157/21.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Meclis-i Vala Fonu (MVL), 463/11.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Sadaret Fonu Amedi Kalemi Evrakı (A.}AMD.), 81/79.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Şura-yı Devlet (ŞD.), 172/62.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Zabtiye Fonu (ZB.) 404/12.
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Türkiye Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi (TDA), 540/44558/213880.

- Dutkewitch. (1912a). Underwood & Underwood glass stereograph collection. Smithsonian Institution Archives Center, National Museum of American History. <https://sova.si.edu/search/ark:/65665/ep8eeb0d9021c804c1ca409bd903654b7f7>
- Dutkewitch. (1912b). Underwood & Underwood glass stereograph collection. Smithsonian Institution Archives Center, National Museum of American History. <https://www.si.edu/object/archives/components/sova-nmah-ac-0143-ref11678>
- Gönül, M. (1965). Türk Halı ve Kilimlerinde Sembolik Kuş Şekilleri. *Antropoloji, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Antropoloji Bilimleri Araştırma Enstitüsü*, 3, 199-272. https://doi.org/10.1501/antro_0000000068
- İŞKUR. (2023). Türk Meslekler Sözlüğü. <https://esube.iskur.gov.tr/>
- Karahan, R. (2000 Mayıs 17-18), *El Sanatlarında Tamir Problemi ve Konya'da Kilim Tamirciliği* [Bildiri sunumu]. III. Ulusal Türk El Dokumalarına Yaklaşım ve Sorunları Sempozyum Bildirileri, Konya, Türkiye.
- Kılıç-Karatay, S. (2018). *Aksaray ili Sultanhanı'nda halıcılık ve halı restorasyonu (Tez No. 531650)* [Doktora tezi, T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi.
- Kılıç-Karatay, S. (2020). Sultanhanı'nda halı ve kilim dokumalarda kullanılan onarım teknikleri ve işlem basamakları. *Ulakbilge*, 8 (46), 340-348.
- Koyuncu-Okca, A. ve Öz, N. D. (2019). Kaybolmaya yüz tutmuş kültürel miras: Karapınar tülü dokumaları, *Sanat ve Tasarım Dergisi*, (24), 281-299.
- Meriç, E. (2000). *Türkiye Selçukluları'nda meslekler*. Türk Tarih Kurumu.
- Merriam, S. B. (2018). Nitel vaka (durum) çalışması. S. Turan (Ed.) ve E. Karadağ (Çev.). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. (3. Baskı, s.39-54) içinde. Nobel Akademik Yayıncılık. (Orijinal eserin yayın tarihi 2018, 3. baskı).
- Özkan, U. B. (2022). Eğitim bilimleri araştırmaları için doküman inceleme yöntemi. Pegem Akademi.
- Öztürk, B. (2022). Türkiye'de 2000 Sonrası El Halısı Üretimi ve Ticareti, *Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*, 28, 1-10.
- Salt Araştırma. (2023 Eylül 5). Sabiha Rüştü Bozcalı Arşivi. <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/5816>
- Sayın, C. (2020). *Halı ve kilim onarım teknikleri (Tez No. 643416)* [Yüksek lisans tezi, T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2017). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı. (2017). Esnaf ve sanatkarlar özelinde sektör analizleri projesi: deri giyim ve ayakkabı sektörü. Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş. <https://ticaret.gov.tr/esnaf-sanatkarlar/projeler/tamamlanan-projeler/esnaf-ve-sanatkar-ozelinde-sektor-analizleri-projesi>
- T.C. Ticaret Bakanlığı. (2019). Geleneksel, kültürel veya sanatsal değeri olan kaybolmaya yüz tutmuş meslek kolları. <https://ticaret.gov.tr/esnaf-sanatkarlar/ornek-form-ve-dilekceler/geleneksel-kulturel-veya-sanatsal-degeri-olan-kaybolmaya-yuz-tutmus-meslek-kolla>
- Ulus Gazetesi. (1937 Mayıs 28). Ankara defterdarlığından. <https://www.gastearsivi.com/gazete/ulus/1937-05-28/11>
- Ulus Gazetesi. (1948 Nisan 6). Meşhur halı tamircisi. <https://www.gastearsivi.com/gazete/ulus/1948-04-06/6>
- Ünaldi, V. (2021). El halısı tamirciliği, *Geleneksel Meslekler Ansiklopedisi* (387-399) içinde. T.C. Ticaret Bakanlığı Esnaf, Sanatkarlar ve Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü.
- Weber, H. (1960). Halı tamircisi. <http://www.eskiistanbul.net/5746/hali-tamircisi-1960-harry-weber-fotografi>
- Yağcı, A. Y. ve Hüyük, V. (2007). *Geçmişten günümüze Sultanhanı*. Yenigün Ofset Matbaa Tesisleri.
- Yıldırım, G. (2004). *Aksaray ili Sultanhanı beldesinde el dokuması halı onarım işlerinin incelenmesi (Tez No. 150967)* [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi.
- Yüksel, H. (2003). Kaybolmakta olan meslekler: halı ve kilim tamiratçılığı, *Erciyes Aylık Fikir ve Sanat Dergisi*, 26(302), 14-15.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Araştırmacılar verilerin toplanmasında, analizinde ve raporlaştırılmasında her türlü etik ilke ve kurala özen gösterdiklerini beyan ederler.

Çıkar Beyanı

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

1. yazar %60 oranında, 2. yazar %40 oranında katkı sağlamıştır.

Ek 1: Türkiye'deki Halı Tamir Atölyelerinin Listesi.

İl	Atölye Adı veya Usta	Adres veya Link
Adana	Adana Halıcı Osman	https://www.adanamreklam.com/ADANA%C2%A0HALICI+OSMAN_urunhizmet_121
Adana	Antique Halı	https://www.instagram.com/halisacak_tamir/
Aksaray	M. A. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	S. D. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	M. Ş. (Şanlı Halıcılık-Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	H.Ö. S. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	M. Ş. (Halı Tamiri ve Alım-Satım)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	M. T. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	M. K. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	Ö. Y. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	G. K. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	A. K. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	A. N. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	A. A. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	T. A. (Halı Tamiri ve Alım-Satım)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	M. B. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	H. A. (Halı Tamiri ve Alım-Satım)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	M. A. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	A. Y. (Halı Tamiri ve Alım-Satım)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	İ. S. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	A. D. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	V. Ü. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	Ü. Y. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	H. N. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	İ. U. (Ufuklar Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	F. Ş. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	H. Ş. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	A. M. (Halı Tamiri ve Alım-Satım)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	C. Y. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	H. E. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	F. S. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	İ. U. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	İ. K. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	İ. SOLAK (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	M. S. (Sultan Saray Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	M. B. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	İ. B. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	C. T. (Halı Tamiri ve Alım-Satım)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	M. T. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	H. A. (Aydın Halıcılık-Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	Ş. K. (Halı Tamiri ve Alım-Satım)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	M. K. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	O. A. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	İ. A. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	B. B. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	B. A. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	İ. S. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray

Ek 1 (devam): Türkiye'deki Halı Tamir Atölyelerinin Listesi.

Aksaray	H. A. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	H. N. (Halı Tamiri ve Alum-Satım)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	H. D. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Aksaray	S. S. (Halı Tamiri)	Sultanhanı/Aksaray
Ankara	Kazak Halı Yıkama ve Tamir Atölyesi	Çankaya/Ankara https://kazak-hal-ykama-fabrikas.business.site/#gallery
Ankara	Temizlikpro	https://temizlikpro.com/ankara-hali-tamiri
Ankara	Güven Halı Yıkama ve Tamir	https://www.guvenhaliyikama.com/Hali-Tamir-i30
Ankara	Buhara Halı Yıkama ve Tamir	https://www.buharahaliyikama.com/tamirat/
Ankara	Step Halı Tamir	https://www.ankarastephaliyikama.com/hizmetlerimiz/hali-tamiri/
Ankara	A. Ş. (Halı, Kilim Dokumacılığı, Satış ve Tamirciliği)	https://ankaraterzilerodasi.org.tr/uyeler.html
Ankara	A. Ü. (Halı, Kilim Dokumacılığı, Satış ve Tamirciliği)	https://ankaraterzilerodasi.org.tr/uyeler.html
Ankara	M. M. (Halı, Kilim Dokumacılığı, Satış ve Tamirciliği)	Mamak/Ankara https://ankaraterzilerodasi.org.tr/uyeler.html
Antalya	Doğan Halı ve Kilim Tamir Atölyesi	Kaleiçi/Antalya
Antalya	Hicret El Sanatları (Halı, Kilim Satış ve Tamirciliği)	Kaleiçi/Antalya
Balıkesir	El Dokuma Halı Tamir Atölyesi	Sındırgı/Balıkesir https://www.facebook.com/halitamircisimustafa
Bursa	E. Y. (Halı Tamiri)	https://www.bursahakimiyet.com.tr/bursa/kendine-cirak-bulamiyor-30292
Bursa	B. T. (Halı Tamiri)	https://www.halihaber.com/35-yildir-el-dokumasi-halilari-tamir-ediyor
Denizli	C. S. (Halı, Kilim Tamirciliği)	Merkez/Denizli https://www.haberdenizli.com/denizlide-hali-tamiri-ondan-soruluyor
İstanbul	Ş. E. (Eğinci Halı, Kilim Tamir Atölyesi)	Babiali Çarşısı Çağaloğlu/İstanbul
İstanbul	H. K. (Antika Halı Tamircisi)	Babiali Halıcılar Çarşısı Fatih/İstanbul
İstanbul	R. Y. (Hünkâr Halı)	Babiali Halıcılar Çarşısı Fatih/İstanbul
İstanbul	A. B. (El Dokuma Halı Tamiri)	Babiali Halıcılar Çarşısı Fatih/İstanbul https://eldokumahalitamiri.com/kurumsal/
İstanbul	Zümrüt Halı Tamirhanesi	https://www.halitamirhanesi.com/
İstanbul	M. E. (Sarayland Halı Tamiri)	Erenköy/İstanbul https://www.halitamir.net/hakkimizda/
İstanbul	M. D. (El Dokuma Halı, Kilim Tamiri ve Yıkama)	Fatih/İstanbul https://www.instagram.com/halitamircisimuhterem/
İstanbul	Profesyonel Halı Tamir El Dokuma & Antika	Küçükçekmece/İstanbul https://www.halitamiri.com/
İstanbul	Sistem Halı Yıkama ve Tamiri	Sarıyer/İstanbul https://www.sistemhaliyikama.com.tr/sariyer-hali-tamiri/
İstanbul	A. A. (Öz Antik Halı)	Sultanahmet/İstanbul http://www.halitamiri.biz/?SyfNmb=3&pt=%C4%B0leti%C5%9Fim
İstanbul	Chefcarpet	Maltepe/İstanbul https://www.instagram.com/chefcarpet/
İzmir	H. O. Woven Legends Restoration, Inc.	Ege Serbest bölgesi Gaziemir/İzmir
İzmir	E. A. Halıcılık	Karşıyaka/İzmir http://www.halitamiriizmir.com/?SyfNmb=1&pt=Anasayfa
Konya	B. C. Kayra Halı-Kilim aydı	Merkez/Konya https://www.youtube.com/watch?v=Kr3cFEJnaFk
Konya	Gözde Halı-Kilim Tamir Atölyesi	Merkez/Konya
Manisa	V. A. M. A.	Demirci/Manisa https://www.hurriyet.com.tr/yerel-haberler/manisa/yipranan-antika-halilari-tamir-ederek-gelecege-40944568
Samsun	Samsun Halı Tamir Atölyesi	https://www.facebook.com/halitamiriverestorasyon
Van	H. A. (El Dokuma Halı-Kilim Tamiri)	İpekyolu/Van https://www.instagram.com/p/B2FUOJwFns/

Kaynak: (Ayhan, 2023: 196-198).